

מראי מקומות- סנהדרין ס"ג

(ג) א"ל רשב"י, והלא כל המשתף שם שמים ודבר אחר נעקר מן העולם- כ' המהרש"א, דלכ"ע כפר בעיקר גרע טפי, וחייב כלי', ואף רשב"י מודה בזה, ומודה שהתורה בא להעיד על מעלתם במה שכ' ה"ו" דהעלוק. אלא כוונתו היתה לומר, דודאי מי שמאמין בשניות ג"כ חייב כלי' נעקר מן העולם, וא"כ ע"כ מה שהתורה בא להורות בהמעלה שאמרו העלוק, היינו לא דבאו לשתף שם שמים עם דבר אחר, דא"כ לא יועיל כלום, אלא שרק איוו לאלהות הרבה, דהיינו דא' הנמצא נתן כוחות לאלהות הרבה להנהיג העולם, והוא עזב העולם להם, אבל מעולם לא חשבו לומר שיש שותף עם השם שמים. אולם ע' ביד רמה שכ' "ורשב"י פליג עלי' וקאמר דשתופי שם שמים לדבר אחר טפי חמיר ממאן דכפר בשם שמים לגמרי", ודלא כדברי המהרש"א.

(ד) הני נמי לאו שבכללות הוא- כ' בחי' הר"ן, דהיינו מקרא דלא תעבדם. והק', למה זה נחשב לאו שבכללות, הרי כולן (מגפף, מנשק, וכו') הוו ענינים של כבוד, והוי כמו לא תעשה כל מלאכה, דכולל מלאכות הרבה אבל אינו נחשב לאו שבכללות. ובאמת כבר העיר תוס' דמ"ש זה מלאו של יו"ט, וכ' דקרא דכל מלאכת עבודה לא תעשו משמע טפי שכולל כל מלאכה שהיא עבודה, אבל בלאו דלא תעבדם אין שייך זה כ"כ, ולכן שפיר הוי לאו שבכללות. ובחי' הר"ן תי' דלא תעבדם באמת משמע שלא תעשו כל עבודה שהוי עבודתן בכך, דהיינו דוקא עבודתן כדרכה. וכ' דאפשר דמשתמע נמי לאסור א' העבודות שהן עבודות פנים. אבל מה דאוסר גם גיפוף ונישוק, כ' דא"יז במשמע מהפסוק, אלא מיתור הפסוק הוא, ולכן שפיר י"ל דהוי לאו שבכללות, לפי שכולל ג' ענינים חלוקים זה מזה. ועוד הביא מהרמב"ן בהשגות לספר המצוות דס"ל דהלאו דגיפוף ונישוק הוא לא תלכו אחרי אלהים אחרים, וכתוב אחר מש"כ את ד' אלקיך תירא, ולכן המשמעות הוא שבא לכלול כל מה שדומה ליראה, דהיינו דאין

(א) זיבח וקטר וניסך בהעלם א' אינו חייב אלא אחת, וכו'- ובהמשך אי' דאביי חולק על ר' אמי וס"ל דהשתחואה בא לחלק, ולכן ס"ל דאם קיטר וניסך בהעלם א' חייב על כל א' וא'. וע' במנחת חינוך (כ"ו, ט'), שהביא דעת הרמב"ם (שגגות ז', ה') הוא דה"ה אם פער לפעור וזרק אבן למרקולים בהעלם א', אע"פ שאזהרה בשניהם הוא מפני שהוא דרך עבודתה, מ"מ חייב שתים, כיון דהם מעשים מחולקים. וכ' המנ"ח דאין דין זה מפורש בהסוגיא, אלא דאפשר שהוא פשוט כיון דהשתחואה יצא לחלק. וע"ע שם שכ' דפשוט דאם זיבח וגם עשה עבודה שהוא כדרכה, חייב שתים, א' משום דרך עבודתה, וא' משום ד' עבודות. ועוד כ' דלפ"ז פשוט דאם דרך איזה ע"ז לעבדה בזביחה או בא' משאר ד' עבודות, ועבד אותה בכך, דחייב ב' חטאות, משום כדרך עבודתה ומשום ד' עבודות, וכמו העושה דבר א' שנתקבץ בו הרבה חייב הרבה חטאות, כן הכא נמי.

(ב) לדבריו דר' אמי קאמר- פרש"י, אביי קאמר להך דרשה דלא תעבדם לפי ר' אמי, אבל אביי לא ס"ל כן, אלא דרש לא תעבדם ללאוי יתירי. ולכא' יש לעי', הרי לכא' אין נפק"מ בזה שעבר עוד לאוין באיסור ע"ז, שהרי אין שייך להורגו אלא א'. והרי אי' בתוס' בב"מ (סא.) דלא מוקמינן קראי ללאוי יתירי אא"כ יש נפק"מ לענין חיוב מלקות, אבל בלאוין שאין בהן מלקות, כ' תוס' דלא אמרי' לעבור עליו בתרי לאוין, ולכא' משמע דרש"י כאן חולק על תוס'. ואולי יש לעי' דאם מותרת לדבר החמור הוי מותרת לדבר הקל, א"כ שפיר יש נפק"מ אף לענין מלקות, א"נ דהוי אזהרה לענין האיסורין של ע"ז שאין בהם מיתה. וע' בעטרת צבי שכ' להוכיח מדברי תוס' בב"מ הנ"ל דע"כ לא הוי לאו דלא תעבדם לאו שבכללות (וע' לקמן בזה מהר"ן), דאם הי' לאו שבכללות, לא הי' לוקה עליו, וא"כ לא הי' שייך לומר לומר לדרוש לא תעבדם ללאוי יתירי.

האיסור הוא רק אם אוכל כזית, אבל כ' דמלשון החינוך, שהוא לשון הגמ', דהיינו טועמין, משמע דאסור אפי' טעימה בעלמא, והק' המנ"ח דלמה יהי' שונה מכל איסור

אכילה שהוא בכזית [ובנהגות שם א' דאולי היינו משום איסור חצי שיעור, ולכא' יש להעיר בזה, דהא בכל איסורים א' איסור חצי שיעור, אבל מ"מ בגמ' לעולם א' לשון אכילה, ומ"ש הכא. ואולי יש לחלק, דבעלמא לוקין על איסורי אכילה, ולכן נקט' לשון אכילה, שהוא האיסור שיש בו חיוב מלקות. אבל בהא דאיסור אכילה דסנהדרין, דבלא"ה אין לוקין, משום דהוי' לאו שבכללות, וא"כ אין חילוק בין כזית ובין פחות מכזית, דהכל אסור מן התורה, ואין לוקין עליו, וא"כ שפיר נקט לשון טעימה, שהרי כבר נאסר בטעימה, ואין שום חילוק בין כזית לפחות מכזית, ויש לעי' בזה].

(ח) **אזהרה לבן סורר ומורה מנין, וכו'.** הק' ביד רמה, הא בן סורר ומורה ילקה, דכתי' ויסרו אותו, וא"כ איך אמרי' דכולן אינו לוקה. ותי' דאה"נ, מכח אזהרה זו דלא תאכלו על הדם אין לוקין, אלא לוקין משום גזה"כ דויסרו אותו.

(ט) **חזן מן הנודר בשמו והמקיים בשמו.** וכן פסק הרמב"ם (ע"ז ה', י'), דלוקין אנודר ומקיים בשמו. ותמה הראב"ד (שם, י"א) דכל זה אליבא דר' יהודה דס"ל דלאו שאין בו מעשה לוקין עליו, והרי לא קיי"ל כן, וא"כ איך פסק דלוקה. וכ' הכסף משנה דהי' מבואר במתני' דאז מגפף ומנשק או נודר ומקיים לוקין, ולכן התנא פלגינהו לב' בבות, ובזה הי' ק' להגמ' איזה מהן לוקה, והרי כמו דמגפף ומנשק אינו לוקה משום לאו שבכללות, כן נודר וכו' משום לאו שאין בו מעשה. ולכן פי' הכס"מ, דכוונת הגמ' ליישב, דכיון דמצינו לר' יהודה דס"ל דלאו שאין בו מעשה לוקין עליו, א"כ י"ל דאף דאולי התנא דידן לא ס"ל כוותי' דר' יהודה בעלמא, מ"מ משום חומר דע"ז או משום טעמא אחרינא כאן ס"ל כוותי', משא"כ בלאו שבכללות, דלא מצינו לעולם שום תנא דס"ל דלוקין עליו. וע' בלקוטי הלכות (ל:), דעין משפט אות (כ') דכ' דדברי הכס"מ הם דוחק גדול, דכי משום חומרא דעכו"ם מלקינן לי' לגברא.

(י) **שלא יאמר אדם לחבירו שמור לי בצד עבודת כוכבים פלונית.** כ' הרא"ש (ג'), דלכא' משמע דרק לצורך אסור, אבל שלא לצורך יהי' מותר להזכיר שם הע"ז, אבל כ' דנראה דבכל גווני אסור, דקרא סתמא כתיב, והאי דנקט שמור לאו דוקא, אלא אורחה דמילתא

ליראות ממנו, ושלא לכבדה כמו שהוא מצווה לעשות לכבד ד', ושלא לעשות לה שום מעשה של כבוד, כגיפוף ונישוק וחביריו, ושלא לנדור בשמה, ושלא לשאול בעתידות ממנה, וזה כולל הרבה ענינים, ולכן שפיר נחשב לאו שבכללות.

(ה) **מנין לאוכל מן הבהמה קודם שתצא נפשה שהוא בלא תעשה, וכו'.** ע' במסורת הש"ס שמביא מש"כ רש"י בחולין (קכא). ועמוד ב' (שם) דאינו אלא מדרבנן, וקרא אסמכתא בעלמא הוא. אולם ע' במראה כהן דכ' דמדקרי לי' להאי לאו לאו שבכללות, לכא' משמע דהוי' דאורייתא. וכ"כ המנחת חינוך (רמ"ח, ב') בדעת הרמב"ם. וע' במרא"כ דתי' בזה הא דהגמ' לא הביא הא דברכות (י'), דדרשי' שם דאסור לאכול לפני התפילה מהא דלא תאכלו על הדם, וכ' די"ל דשם אינו אלא אסמכתא, וכאן הוי' דרשה גמורה, ולכן שפיר לא הביא הגמ' כאן הא דשם, דהגמ' כאן הביא רק דרשות גמורות מה"ת. אולם ע' במנ"ח (שם, ח') שדייק מדברי החינוך דבאמת הא דאין אוכלין לפני תפילה הוא ג"כ מדאורייתא, וכ' המנ"ח דמשמע דרוב המפרשים ס"ל שאינו אלא דרבנן, וודאי לפי השיטות דתפילה עצמה בכל יום אינו אלא מדרבנן, ודאי אין שייך לומר דאיסור אכילה תפילה הוא התורה.

(ו) **לא תאכלו בשר ועדיין דם במזרק.** ע' במצפה איתן דכ' דהגם דבגמ' כאן מבואר דאין לוקין עליו, י"ל דהיינו רק מכח קרא זו, אבל מ"מ י"ל דלוקה משום הא דא' במכות (י"ז) דאסור לאכול לפני זריקת הדם, וילפי' זה מקרא דלא תוכל לאכול בשעריך, וכו'. ועוד כ' דאולי באמת בגמ' דידן לא לקי כלל, אבל אינו חולק על הגמ' שם, אלא דכאן מיירי לאחר זריקה, אבל עדיין יש דם במזרק, דלא ניתן השייריים אל היסוד, ובזה לא לקי כלל, והא דמכות היינו דוקא אם אכל לפני זריקה ממש.

(ז) **מנין לסנהדרין שהורגין את הנפש שאין טועמין כלום כל אותו היום.** ע' במנחת חינוך (רמ"ח, ז') שהביא דלשון הרמב"ם הוא דאסורין לאכול כל אותו יום, דמשמע דכל

דכ' תוס' דלא מצינו דבני נח הוזהרו אהא דמשתתפין שם שמים בדבר אחר, שיש אחרונים דס"ל דאין מוזהרים על השיתוף בכלל, דאין איסור להם לעבוד הקב"ה בשיתוף עם אחר. אבל אחרים חולקים בתקיפות, דאין כוונת תוס' אלא לענין שבועה, דאין איסור לו להזכיר שבועתו עם דבר אחר, אבל העצם איסור לעבוד בשותפות הוא בתוקפו (ונפק"מ לענין הנוצרים, אם הוי ע"ז להם או לא).

(יד) **שמה יתחייב לו שבועה ונשבע בעבודת כוכבים שלו, והתורה אמרה לא ישמע על פיך- כ' המהר"ם** (על תוס' ד"ה אסור) שאין להק' תיפוק ל' משום לפני עור, דלפני עור לא שייך אלא בדבר ברור, שהישראל נותן ביד הכותי שיעבוד בו לעכו"ם, כגון שמוכר לו בהמה שיקריבנה לעבודת כוכבים. אבל במידי שדבר זה יכול לגרום שיבא הכותי אח"כ לישבע בע"ז, כגון שמשותף עם הכותי, או שעושה הישראל איזה טובה להגוי, ואולי עי"ז יבא הגוי להודות לע"ז שלו, אי"ז חשיב לפני עור (אולם ע' לעיל מה שהבאנו מהפתחי תשובה, ומשמע דס"ל דרק אין שייך לפני עור משום שאינם מוזהרים בשיתוף, אבל לפי"ז הדרה קו' המהר"ם לדוכתי' על סוגיין, למה לא הביא הגמ' הא דלפני עור, וצ"ע).

(טו) **בתר דאביקו- כ' המהרש"א** דההיא דפרק חלק דאתחזי ל' מנשה בחלום וא"ל אי הוות התם הוות נקיטנא בשיפולי גלימא ורהטת אבתראי, ג"כ איכא לאוקמי בבתר דאביקו ב'.

נקט, דאין דרך להזכירה שלא לצורך. ועוד, י"ל להיפוך, דקמ"ל דאפי' לצורך אסור.

(יא) **שלא יאמר אדם לחבירו שמור לי בצד עבודת כוכבים פלונית, וכו'- ע' ברמב"ם** (ע"ז ה', י"א), שכ' דרק נשבע ונודר בשם ע"ז לוקה, אבל לא מי שמזכיר שם ע"ז, וכו'. ויש לע', מ"ש הני מהני, אם מאיזה טעם שהוא (ע' לעיל) לוקה על אמירות של ע"ז אע"פ שאין בהם מעשה, א"כ מ"ש הני דלא לקי. וע' בלחם משנה (סנהדרין י"ט, ד'), שכ' די"ל דמה שלוקה על נודר ונשבע, היינו היכא דנודר ונשבע בשם ע"ז לעשות מעשה, ושוב עשה המעשה, וא"כ שפיר חשיב לאו שיש בו מעשה, ואע"פ שלא כ' הרמב"ם כן, י"ל דכיון דכבר ביאר במקו"א דלאו שאין בו מעשה אין לוקין עליו, ע"כ כאן מיירי בשיש בו מעשה (וגם בא בזה ליישב קו' הראב"ד שהבאנו לעיל, ולתי' הכס"מ שם, עדיין ק' קו' הלח"מ מאופנים אחרים של הזכרת שם שמים, וצ"ע).

(יב) **אלא אזהרה למדיח- ק', הא לכאו' כל מדיח** הוא ג"כ מסית, ומה שייך לומר שאינו עובר משום אזהרה דמסית משום שהדיח כל העיר. וע' בברכת אברהם, שכ' דאם מדבר אדם לרבים, עדיין אינו נקרא מסית, שהרי יתכן דמי שמדבר לציבור ובכללות אין כ"כ השפעה כמי שמסית ביחידות, ולכן צריך אזהרה ג"כ למי שהדיח. ואין להק' להיפוך, דא"כ למה צריך אזהרה למסית, דהא חמיר טפי, דהא סכ"ס אין מזהירין מן הדין, וגם יש חומר במדיח על מסית, דמדבר לרבים ומקלקל אינשי טפי.

(יג) **אסור לאדם שיעשה שותפות עם העובד כוכבים, וכו'- ע' בר"ן בסוף פ"ק דע"ז ז).** בדפי הרי"ף) שהביא מהרמב"ן דאיסור זה הוא רק ממדת חסידות, אבל מעיקר הדין אין איסור בזה. וע"ע בענין זה בפתחי תשובה (יו"ד קמ"ז, ב'), שהביא שיש מקילים בשותפות עם העכו"ם, לפי שאינם נשבעים בע"ז, אלא משתפים ש"ש ודבר אחר (וכפשוטו כוונתו להנוצרים). ועוד כ' דלכן ליכא לפני עור בזה, לפי שאינם מוזהרים על השיתוף. וע"ש שהביא מח' האחרונים במה